

Vägval i klimatomställningen – metaller, mineral och kompromisser

Samtalsmaterial

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1909-2

Hej!

Kul att ni vill arrangera ett samtal om "Vägval i klimatomställningen"! Rapporten tar upp komplexa och viktiga frågor som kräver eftertanke och dialog. Det här samtalsmaterialet är tänkt att vara ett stöd för att skapa meningsfulla och strukturerade samtal i er krets eller grupp. Här får ni praktiska tips, förslag på upplägg och en samtalsmodell som hjälper er att navigera i diskussionen.

Har du frågor eller behöver stöd så tveka inte att kontakta rikskansliet.

Varmt lycka till!

/Benedict Hugosson

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	4
Material.....	4
Förslag på vidare läsning.....	5
Kort introduktion till ORID-modellen.....	6
Upplägg och exempelagenda för tre träffar.....	7
Träff 1: En hel värld ska ställa om (s.7 - 19).....	7
Träff 2: Sveriges roll som gruvnation i omställningen (s. 20 – 34).....	8
Träff 3: Vägen framåt (s. 35 – 42).....	9
Checklista för cirkelledare.....	10
ORID-frågor – exempel att använda och anpassa.....	11
Anpassning för större medlemsmöten i kretsen eller Länsförbundet.....	12
Förberedelser.....	12
Genomförande: Steg för steg.....	12

Bakgrund

Samhället står inför en trippelkris: klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och spridning av miljögifter. Klimatomställningen kräver stora mängder metaller och mineral, vilket i sig innebär svåra målkonflikter. Rapporten "Vägval i klimatomställningen" undersöker hur olika vägval påverkar efterfrågan på råvaror och vilka kompromisser som är oundvikliga. Syftet med studiecirkeln är att skapa en trygg plats för reflektion och samtal om dessa kompromisser, med särskilt fokus på gruvor och klimatomställningen, och att stärka deltagarnas förmåga att förstå och diskutera dessa frågor utifrån olika perspektiv.

Material

- Rapporten: Vägval i klimatomställningen – avgörande för efterfrågan på metaller och mineral.
- Penna och papper för anteckningar
- Whiteboard eller blädderblock för gemensamma reflektioner
- Tillgång till internet för vidare läsning och referens

Förslag på vidare läsning

- [Metaller – en ändlig resurs med oändlig potential](#)
- [Mineralpolicy](#)
- [Fossilfritt, förnybart, flexibelt – framtidens hållbara energisystem](#)
- [Rättvis klimatomställning i praktiken](#)
- [Vindkraft – en viktig del av framtidens energisystem](#)
- [Positionspapper om solenergi](#)

Kort introduktion till ORID-modellen

ORID-modellen är en samtalsmetod som hjälper grupper att gå från fakta till handling genom fyra tydliga steg. Modellen används för att skapa strukturerade och meningsfulla samtal där alla får komma till tals och där gruppen tillsammans kan fördjupa förståelsen och fatta beslut.

1. **O – Objektivt:** Samtalet börjar med att fokusera på fakta och observationer. Vad har vi sett, hört eller läst? Här samlar gruppen gemensam grund.
2. **R – Reflekterande:** Nästa steg handlar om känslor och spontana reaktioner. Vad väcker materialet för tankar eller känslor? Här får deltagarna uttrycka sina personliga upplevelser.
3. **I – Interpretativt:** Gruppen analyserar och tolkar vad fakta och känslor betyder. Vilka mönster ser vi? Vad är det egentliga problemet eller utmaningen?
4. **D – Decisivt:** Avslutningsvis fokuserar samtalet på beslut och nästa steg. Vad vill vi göra framåt? Vilka åtgärder eller slutsatser tar vi med oss?

Genom att följa ORID-modellen skapas en trygg och inkluderande samtalsmiljö där alla perspektiv får plats och där gruppen stegvis kan gå från information till gemensam förståelse och handling.

Upplägg och exempelagenda för tre träffar

Varje träff är 1,5 timme och fokuserar på ett kapitel. Samtalet struktureras enligt ORID-modellen. Börja alltid med en relationsbyggande övning.

Träff 1: En hel värld ska ställa om (s.7 - 19)

Syfte: Förstå de globala utmaningarna och kompromisserna kring metaller/mineral och klimatomställning.

Exempelagenda

1. Relationsbyggande (15 min)
 - a. Namnrunda och kort fråga: "Vad fick dig att vilja delta i denna studiecirkel?"
 - b. Icebreaker: "Vilken är din första tanke när du hör ordet 'gruva'?"
2. Reflektion kring kapitlets kärnpunkter (5 min)
 - a. Kort reflektion kring kapitlets innehåll och syfte.
3. ORID-samtal (60 min)
 - a. O – Objektivt: Vilka fakta och data presenteras? Vad är de viktigaste siffrorna eller slutsatserna?
 - b. R – Reflekterande: Vad väcker detta för känslor? Vad överraskar, oroar eller inspirerar dig?
 - c. I – Interpretativt: Vad betyder dessa fakta för oss? Vilka mönster eller utmaningar ser vi?
 - d. D – Decisivt: Vad kan vi ta med oss? Finns det något vi vill undersöka vidare till nästa gång?
4. Avslut och reflektion (10 min)
 - a. Deltagarna får dela en tanke eller fråga de tar med sig.

Träff 2: Sveriges roll som gruvnation i omställningen (s. 20 – 34)

Syfte: Fördjupa förståelsen för Sveriges specifika utmaningar och möjligheter.

Exempelagenda

1. Relationsbyggande (15 min)
 - a. Parövning: "Berätta för varandra om en plats i Sverige som betyder mycket för dig."
 - b. Dela i helgrupp: Hur påverkar gruvor och klimatomställning platser vi bryr oss om?
2. Reflektion kring kapitlets kärnpunkter (5 min)
 - a. Kort reflektion kring kapitlets innehåll och syfte.
3. ORID-samtal (60 min)
 - a. O: Vilka fakta om Sveriges gruvor och mineralresurser presenteras?
 - b. R: Hur känns det att Sverige både är producent och importör? Vilka känslor väcker målkonflikterna?
 - c. I: Vad innebär det för Sveriges ansvar och möjligheter? Vilka kompromisser är svårast?
 - d. D: Vad kan vi göra lokalt eller nationellt? Hur kan vi påverka debatten?
4. Avslut och reflektion (10 min)
 - a. En sak var och en vill ta med sig till sista träffen.

Träff 3: Vägen framåt (s. 35 – 42)

Syfte: Diskutera möjliga lösningar, vägval och framtidsvisioner.

Exempelagenda

1. Relationsbyggande (15 min)
 - a. Gruppövning: "Om du fick bestämma en sak för framtidens klimatomställning, vad skulle det vara?"
2. Reflektion kring kapitlets kärnpunkter (5 min)
 - a. Kort reflektion kring kapitlets innehåll och syfte.
3. ORID-samtal (60 min)
 - a. O: Vilka lösningar och vägval presenteras? Vad är mineralhierarkin?
 - b. R: Vad känns hoppfullt eller svårt? Vilka visioner inspirerar?
 - c. I: Vad betyder dessa vägval för oss, för Sverige, för världen?
 - d. D: Vad vill vi göra nu? Finns det något vi vill föra vidare till andra, eller arbeta vidare med?
4. Avslut och utvärdering (10 min)
 - a. Kort runda: Vad tar du med dig från studiecirkeln?
 - b. Dela kontaktuppgifter för fortsatt nätverkande om så önskas.

Checklista för cirkelledare

- ☐ Läs igenom rapporten och förbered dig på kapitlets huvudfrågor.
- ☐ Skapa en trygg och inkluderande stämning.
- ☐ Förbered relationsbyggande övningar.
- ☐ Ha ORID-frågorna synliga under samtalet.
- ☐ Håll tiden – men var flexibel om samtalet behöver mer utrymme.
- ☐ Uppmuntra alla att delta, men respektera om någon vill lyssna mer än prata.
- ☐ Sammanfatta och dokumentera viktiga insikter (kan delas med gruppen efteråt).
- ☐ Föreslå vidare läsning och resurser.
- ☐ Följ upp efter sista träffen om gruppen vill fortsätta samtalet eller engagera sig vidare.

ORID-frågor – exempel att använda och anpassa

- Objektiva frågor:
 - Vilka fakta eller siffror fastnade du för?
 - Vad säger rapporten om Sveriges roll?
- Reflekterande frågor:
 - Vad kände du när du läste om kompromisserna?
 - Vad oroar eller inspirerar dig?
- Interpretativa frågor:
 - Vad betyder dessa kompromisser för oss?
 - Vilka mönster ser vi i diskussionen?
- Decisiva frågor:
 - Vad vill vi göra nu?
 - Hur kan vi bidra till en hållbar klimatomställning?

Anpassning för större medlemsmöten i kretsen eller Länsförbundet

Denna samtalsguide kan med enkla medel anpassas för att engagera en större grupp medlemmar, till exempel vid ett kretsmöte. Nyckeln är att kombinera överblick och sammanfattning i helgrupp med fördjupade samtal i mindre grupper. Detta säkerställer att alla får komma till tals och att samtalet blir meningsfullt, även med många deltagare.

Förberedelser

- Rekrytera samtalsledare: Utse en samtalsledare för varje planerad smågrupp (ca 5–8 personer per grupp). Dessa personer behöver inte vara experter på ämnet men bör få detta samtalsmaterial i förväg och känna sig bekväma med att leda en diskussion utifrån ORID-modellen.
- Förbered lokalen: Se till att det finns utrymme för grupperna att sitta avskilt och prata ostört. Varje grupp bör ha tillgång till ett blädderblock eller en whiteboard för att kunna anteckna sina viktigaste punkter.
- Tydlig agenda: Skapa en tydlig tidsplan för mötet som inkluderar introduktion, samtal i smågrupper, återrapportering och sammanfattning i helgrupp.

Genomförande: Steg för steg

1. Introduktion och gemensam start (15 min)

Mötets huvudansvarige hälsar alla välkomna och presenterar kvällens ämne och syfte. Precis som i den lilla studiecirkeln ges en kort introduktion till rapporten och samtalsmodellen ORID. Dela sedan in deltagarna i mindre grupper.

2. Samtal i smågrupper (45–60 min)

Varje smågrupp leds av sin förberedda samtalsledare. Gruppens uppgift är att genomföra ett samtal enligt ORID-strukturen, precis som beskrivits för studiecirkelträffarna. Samtalsledarens roll är att:

- Ställa de förberedda ORID-frågorna.
- Se till att alla i gruppen får utrymme att tala.
- Hålla tiden.
- Dokumentera gruppens viktigaste insikter, frågor eller slutsatser på ett blädderblock.

3. Återrapportering från grupperna (15–20 min)

Alla samlas åter i helgrupp. Varje smågrupps samtalsledare (eller en utsedd talesperson) får 2–3 minuter att presentera de 2–3 viktigaste punkterna från sin grupps diskussion. Det kan vara en särskilt stark känsla (R), en viktig insikt (I) eller ett konkret förslag (D).

4. Sammanfattning i helgrupp och avslutning (15 min)

Mötets huvudansvarige sammanfattar de känslor, insikter och förslag som kommit fram från grupperna. Använd gärna en whiteboard för att synliggöra gemensamma teman, återkommande frågor eller områden där åsikterna gick isär. Fokusera på att hitta en gemensam förståelse för vad diskussionerna har lett till. Avsluta med att tacka för engagemanget och berätta vad som händer med det som samlats in – kommer det att ligga till grund för kretsens fortsatta arbete eller någon annan aktivitet? Detta skapar en känsla av att medlemmarnas deltagande har gjort skillnad.

Detta dokument är en guide från Naturskyddsföreningen för att hjälpa lokala kretsar att arrangera samtal om rapporten "Vägval i klimatomställningen". Rapporten belyser de svåra avvägningar och målkonflikter som uppstår i klimatomställningen, särskilt när det gäller den ökade efterfrågan på metaller och mineraler. Den tar upp hur vi kan ställa om rättvist och hållbart utan att offra värdefull natur – en av vår tids största utmaningar. Guiden ger er verktyg för att hålla ett meningsfullt och strukturerat samtal om dessa komplexa frågor.

Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation och en folkrörelse som sedan 1909 står upp för naturen. Vi sprider kunskap, bildar opinion och påverkar beslutsfattare – lokalt, nationellt och globalt. Klimat, skog, jordbruk, miljögifter, vatten, hav och hållbar konsumtion är våra viktigaste arbetsområden. Bra Miljöval är vår miljömärkning och Sveriges Natur vår medlemstidning. Välkommen att bli medlem, engagera dig eller skänk en gåva. Tillsammans har vi kraft att förändra.

PG 90 19 09-2

Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91
Stockholm, Sweden

+46 (0)8 702 65 00
www.naturskyddsföreningen.se

Naturskyddsföreningen
Gruvnätverket